

Sparande, lån och krediter i

De nyliberala normerna har med hjälp av olika krav i samband med skulder och lån pressats på Nicaragua. Arbetsmarknaden präglas nu av färre, kortare och osäkrare anställningar.

De nya arbeten som kommit till i exempelvis *maquilas* innebär ett högt tempo och förtida nedslitning av arbetarnas kroppar. De unga kvinnor som jobbar i osunda och otrygga anställningar är efter fem års så nedslitna att de inte kan prestera optimalt. När de då sparkas ut får de inget avgångsvederlag och är utan samhällsstöd för rehabilitering eller sjukpenning. Många har haft en stor försörjningsbörda och den låga lönen ger knappast utrymme för sparande. Ofta hänvisas de till någon form av egenverksamhet. Men finns det möjligheter att hitta kapital för sådant?

Spara i ladorna

Om vi ser till Nicaragua så finns det hos landsbygdsbefolkningen en tradition av hushållssparande för att överleva torka och orkaner och för att inköpa de produkter som självhushållet inte kan framställa. Det gällde att med hela familjens slit kunna skörda ett överskott av basfödan majs och bönor, grödor som är möjliga att lagra och som kan avsaljas vid behov. Denna sparform som också kan ses som en försäkring tillämpas både av små och mellanstora jordbruksproducenter och av de förrevolutionära haciendornas feodala daglönare – senare lantarbetare på statsägda (senare arbetarägda) jordbruksföretag och kooperativens medlemmar. Trots att arbetarna åtminstone efter revolutionen uppbar lön för sitt arbete med produktionen av exportgrödor, som kaffe, bananer eller bomull, förblev sparande i majs och bönor den dominerande trygghetsförsäkringen.

Utän att här gå in på detaljer vill jag hävda att situationen för denna stora befolkningsgrupp under de senaste femton åren har försämrats avsevärt, många har förlorat sina jordlotter och tendensen är att familjer splittras innan barnen fått grundläggande utbildning. Fler och fler tvingas till en ambulerande tillvaro på jakt mellan olika möjligheter till att förtjäna en knapp tillvaro. Man måste, liksom

Ofta, som här i Moropoto, används insatsen till inköp av plantor och utsäde.

FOTO: BERIT SVENSSON H

före revolutionen, visa underdånighet och hamnar i en beroendeställning för att få ett tillfälligt arbete.

Inga banklån för fattiga

I enlighet med den ekonomiska utveckling som blir en följd av frihandelsavtalet CAFTA går förmodligen självhushållet och sparandet i majs och bönor mot sitt slut. Femton års nyliberala regeringar har resulterat i att Nicaragua nu är bland de länder som har den mest fattiga befolkningen i världen. IMF:s likaledes nyliberala krav på privatiseringar och reducering av statens ansvar för hälsa och utbildning gör att situationen för de fattiga in-

nebar en konkret kamp för daglig överlevnad där sjukdom innebär en katastrof och genomförda fyra år i grundskolan är ett privilegium.

Under dessa femton år har små och mellanstora jordbrukare inte haft några kreditmöjligheter inom bankväsendet utan oftast varit hänvisade till privata ockrare. Inte sällan har dessa personer varit godsägare som under revolutionen bosatt sig i USA men efter 1990 av regeringarna generöst återgivits sina ägor med påföljd att kooperativmedlemmar avhysts. Den minoritet som fått stanna som lantarbetare har varit de tysta och underdåniga och deras lotter för familj jordbruk har kraftigt reducerats. Dessa ockrande godsägare har också, genom att småjordbrukare lämnat jor-

Nicaragua

den i säkerhet och misslyckats med återbetalningar, kunnat utöka sina arealer. Många lantbrukare har också förlorat sina möjligheter till utkomst i processer, därför att den sandinistiska jordreformen försummade att ge var och en i målgruppen legala äganderättsbevis.

Mikrofinansiering blommar ut

Bankerna erbjuder inte tjänster till små eller ens mellanstora företagare, än mindre till de fattigare. Därför har en flora av mikrofinansinstitut vuxit upp. Bakom dessa står statliga biståndsorgan från USA och EU eller stiftelser som exempelvis Fordstiftelsen. De ställer krav på säkerhet i form av egendom och borgenärer. Rekommendationer från politiska och religiösa auktoriteter krävs också.

Dessutom blir också själva kostnaden för lånen så hög att de fattigare som nystartat inte kan ta dem. Ränta och avgifter sammanräknat gör en reell kreditkostnad på 46–48 procent per år.

Instituten har nämligen principen att vara marknadsmässiga och att kreditkostnaden inklusive tjänstemännens löner ska betalas av låntagaren. Dessutom ska den som ansöker presentera en marknads- och ekonomisk planering för den kommande verksamheten. Till det krävs professionell hjälp som också måste kopas.

Socialt kapital som byggstomme

De flesta teoretiker definierar kapital som någon form av resurs och definierar människan som en social varelse för vilken kontakten med omgivningen är ett nödvändigt livsvillkor. För att ha denna kontakt, växa och utvecklas skapar hon olika former av sociala relationer. Termen socialt kapital skulle då benämna dessa relationers produktiva förmåga, men också kunna innefatta den form av försäkring som solidaritetens alla för en och en för alla-tanke innebär.

Detta är också grundtanken bakom VFSN:s småprojektprogram som har fungerat i Nicaragua sedan i början av 1990-talet. Att göra en projektinsats som förbättrar levnadsnivån, men där också utförandet av projektet bidrar till att stärka organisationen, dels i gruppen som utför själva projektet, men också rent generellt lokalt på den plats där projektet utförs. Men i anknytning finns också utbildning och informationsinsatser för att man

Det är målgruppen som beslutar om krediter och villkor, här ett möte i Condega om medel till odling och marknadsföring av grönsaker.

FOTO: BERIT SVENSSON H

med kollektiv organisation och kunskaper ska kunna sätta kraft bakom kraven på att få mänskliga och medborgerliga rättigheter tillgodosedda.

Rotativa fonder bildas

Tack vare normen om demokratisk självvaltning inom småprojekten och med kännedom om VFSN:s begränsade möjligheter insåg samarbetsorganisationer och målgrupper nödvändigheten av att utöka antalet deltagare genom att bilda rotativa fonder. För att ge ett enkelt exempel kan de som genom småprojektet fått två grisar efter en tid lämna en tredje till fonden. Under årens lopp har möjligheterna hos den rotativa fonden vidgats så att dessa på många sätt kan bidra till att utveckla samhällsgemenskapen. Från målgrupps-håll har sagts att dessa fonder faktiskt är ett absolut nödvändigt alternativ i dagens läge. Inte minst för att de bygger på solidaritet samt att man har rätt att fatta beslut om sitt liv och inte är tvungen att stå med mössan i hand. En av de viktigaste skillnaderna mot banker och institut gäller makt, vem som beslutar över former och villkor när en grupp fattiga människor organiserar sig och ansöker om denna typ av stöd.

Speciellt kvinnorna har visat framfötterna och våra samarbetsorganisationer hävdar att

många av dem fått större makt, att de i dag har en bättre ställning inom sin egen familj, men också ökat deltagande i samhällets organisationer.

Kvinnan kan också ofta vara den som bär ansvaret för en familj som helt har övergivits av barnens far eller för att denne för en ambulera tillvaro och söker tillfälliga och osäkra jobb. Det kan vara som lantarbetare, trädgårdsarbetare, byggnadsarbetare, gatuförsäljare etcetera i hela landet och Centralamerika, då företrädesvis i Costa Rica. Många lyckas också att illegalt ta sig in i USA och kan då ofta skicka ett kontinuerligt bistånd till familjen som då inte har behov av att få stöd inom småprojektsramen. Tvärtom så har vi sett exempel på hur kvinnor som mottar dessa *remesas* då får möjlighet att finansiera en startpunkt för anhöriga och vänner.

Mikrofinansinstituten säger att bristen på säkerhet och de mjuka kraven skulle inverka negativt på återbetalningsviljan. Detta är inte våra samarbetsorganisationers erfarenhet, demokratiskt ansvar och solidaritet har visat sig vara mycket betydelsefullt för betalningsmoralen. En återbetalning på 80–90 procent av vad som lånats ut av fonderna får anses som mycket bra i ett samhälle med så många dagliga risker som Nicaragua.

Lasse Wallin

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-No Derivative Works 2.5 Sweden License. To view a copy of this license, visit creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/